
РЕЧ МУЗИКОЛОГА

Чланак примљен 14. 12. 2006.
УДК 78.071.2(047.53)

Мирјана Веселиновић-Хофман

PRIMA LA MUSICA КАО МУЗИКОЛОШКИ КРЕДО

Разговор са Дејвидом Фелоузом

Дејвид Фелоуз

Др Дејвид Фелоуз (David Fallows), музиколог и светски признат стручњак за рану музику, професор је на Школи за уметност, историју и културу Универзитета у Манчестеру. Опсежан списак његових музиколошких достигнућа обухвата књиге, чланке и публикације претежно посвећене средњовековној и ренесансној музици. Своје кључне музиколошке резултате остварио је проучавањем у области стваралаштва Гијома Дифаја (G. Dufay), Жоскена Де Преа (J. des Prez) и Јакоба Окегема (J. Ockeghem), да поменемо само неке од најпознатијих композитора који су привукли његову научну пажњу.

Био је члан Уредништва издања *Musica Britannica*, *Early English Church Music*, *Early Music History*, итд. Био је и виши консултант приликом уређивања

другог издања *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* (ур. Stanley Sadie, London, 2001).

Др Фелоуз је Витез реда уметности и књижевности Републике Француске од 1994, члан Британске академије од 1997, потпредседник Краљевског музичког удружења (Royal Musical Association) од 2000, и председник Међународног музиколошког друштва (International Musicological Society, 2002–2007).

Када смо се пре доста времена упознали, рекли сте ми да је Ваш радни век везан за Универзитет у Манчестеру зато што волите Манчестер и живот у

њему. Без сумње, Манчестер јесте пријатно место за живот, не само због своје особене лепоте, већ и због духовне ауре коју одмах осетите када дођете у центар града. Стога бих отпочела разговор једним мање-више личним питањем: Који су то посебни научни, музички, уметнички, академски... аспекти манчестерског миљеа који непрестано подстичу Вашу музиколошку креативност?

Нисам сигуран да би „особена лепота“ био опис који би већина људи употребила за Манчестер иако је протекло много времена од покретања индустријске револуције у овом граду, а започео и задивљујући процват новограђе од онда када смо се нас двоје упознали овде, оног кишног дана, пре толико година.

Околина Манчестера је богата природним лепотама. Ту су јоркширски ритови, језерска област и, посебно, област Пик у Дербишајру (делић Енглеске за који туристи никада нису чули).

Ипак, музички амбијент је изузетно добар. Имамо два одлична оркестра – Оркестар Хале и Би-Би-Си филхармоничаре. Водећи светски оркестри гостују у Брицвотер дворани. Имамо богату и разнолику камерну музику. Ту је и Royal Northern College of Music, који из много разлога спада у водеће европске конзерваторијуме. Манчестер такође има и шири музички, као и ванмузички културни живот. То је можда основни разлог због којег настављам да живим и радим овде и због којег сам досада успевао да одолим искушењима да се одселим некамо другде.

Овде су библиотеке за истраживања музике изненађујуће добре. Кажем изненађујуће зато што оне, наравно, не могу да се упореде с оксфордском Bodleian или British Library у Лондону. Ипак, овде постоји приступ одличним библиотекама различитих и међусобно комплементарних усмерења. Универзитетска библиотека једна је од највећих у Британији. На мање од десет минута хода од ње налази се Музичка библиотека „Хенри Вотсон“, једна од највећих јавних музичких библиотека у Британији. А на мање од пет минута шетње одатле је и музичка библиотека Royal Northern College-a, са својим снажним нагласком на извођаштву. Све три библиотеке имају богате збирке грађе.

Универзитет у Манчестеру је одличан и један од највећих у Британији. Са два оближња (Салфор и Manchester Metropolitan University) формира масивну студентску популацију. Данас смо далеко од доба индустријске револуције; највећа индустрија Манчестера је данас образовање. То ствара животну и узбудљиву атмосферу.

Живот је овде знатно јефтинији, отуда лакши и удобнији него у већини великих градова. Могу да станујем на пет минута вожње од посла.

Да ли се подршка релевантних институција и градских власти намењена музиколошким активностима убраја у ове аспекте?

Заправо не. Ствари не функционишу на тај начин у Британији. Ако је ишта на националном нивоу, онда је то подршка за истраживања у области уметности, мада повремено постоје и мањи фондови. Постоји добра фондација, фонд Ајде Керол (The Ida Carroll Trust), која помаже годишњак *Manchester Sounds* (шест свезака до данас на преко 1200 страница), у којем можете прочитати много о прошлости и садашњости музике у Манчестеру. Мада га сам уређујем (уз доста помоћи), не престајем да се изненађујем колицином и квалитетом материјала који нам стижу. Постоји много људи који су прави ентузијаста за манчестерску музику. То је оно што називам институционалном подршком. У сваком случају, *Manchester Sounds* поздравља свог знатно старијег колегу Нови звук.

Колики је распон те подршке у Вашој земљи? Тачније, да ли постоји неки вид регуларне координације између тих институција и музиколога у вези с научном стратегијом земље у области науке о уметности и култури и колико је значајна та координација? Да ли музиколози имају икаквог утицаја на ту стратегију?

Овде се ствари брзо мењају. Пре тридесет година све је било доста магловито. Музикологија се – или оно што је од ње остало – радила тихо и у слободним сатима. Ја сам био запослен првенствено као предавач. Нико од мојих колега није одиста знао, нити их је то занимало, каквим се видом истраживања бавим. То ми је било крајње освежавајуће након што сам провео извесно време у америчком систему у којем или објављујеш или несташеш. Штавише, чини ми се да ми је то помогло да развијем сопствени стил као научник и писац, не морајући да бринем о томе како мисли институција и да ли објављујем праве ствари на правим местима. Има скоро 20 година откада је истраживање постало кључно за рад и финансирање музичких одељења на британским универзитетима. Ипак, још увек су свуда видљиви остаци старог система.

Многим научницима у другим земљама може деловати изненађујуће чињеница да велика издања, попут нпр. *Musica Britannica*, немају апсолутно никакву финансијску подршку и да је никад нису имала (осим можда неког новца на самом почетку). Објављујемо нове томове од добити коју остварују стари томови. Уредници добијају проценат од ауторских права, али све доскора нико од њих није добијао никакав новац од институција за уреднички посао. Чак и сада, уколико имају хонораре, то је новац који су сами сакупили.

На који начин бисте оквалификовали позицију музиколошке професије у контексту културне политике Ваше земље?

Овде је музиколошка заједница малена. Она је тек мали део музичке заједнице, а ова је најмањи део већине универзитета. (Мислим да то важи за

све земље). Чини се да професија има углед на универзитетима, али ми се њена улога у генералној културној политици чини занемарљивом.

Тренутно сте председник Међународног музиколошког друштва (IMS). Какав је по Вашем мишљењу друштвени статус музиколошке професије данас? Да ли постоје проблеми у овом смислу на које бисте могли да укажете као на ургентне?

Опасност је у подели. Упоредо с растом света музикологије и његовим разгранавњем ти припадници постају све више специјализовани у својим областима, тако да различите области музиколошке професије не показују међусобно разумевање. Ово је добро и здраво. Проблеми настају онда када почну међусобно да се доживљавају као конкуренти и почне подела у подгрупе. Заборављају да смо и даље најмања група унутар готово сваког универзитета и вероватно унутар музичке професије. Можемо бити снажни само ако смо заједно, ако подржавамо једни друге и представљамо јединствен фронт.

Притисци због финансирања превише олакшавају супарништво музичких одељења на различитим универзитетима. То је пропаст. Не само да то своди музикологију на стање супермаркета, то једноставно ослабљује све.

Последња конференција IMS одржана је јуна 2006. у Гетеборгу као заједнички скуп IAML-a (International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres) и IAMIC-a (International Association of Music Information Centres). По мом мишљењу, била је то одиста плодна конференција која је показала значајну разноврсност и опсег музикологије у свету. Уколико се у томе слажете са мном, да ли бисте могли да истакнете тематске, методолошке и стилске координате тог музиколошког оквира, оне за које мислите да су дефинисали конференцију?

Не могу на то да гледам у филозофским оквирима. Музиколозима треба приступ информацијама и материјалима; они који пружају информације и обезбеђују материјале такође су музиколози. Сви имамо исте бриге које треба да поделимо. Сви имамо исте идеале.

Да ли те координате сматрате типичним за тренутне одлике развоја музикологије?

Да, одвећ је лако мислити да чланови IAML-a и IAMIC-a нису музиколози. „Музикологију“ не дефинишу универзитетска намештења или упис на докторске студије. Чак и међу онима који имају места на универзитетима постоји велики број различитих приступа и усмерења, у многим случајевима различитијих од онога што нпр. радимо ја и оближњи куратор музичких инструмената.

Током конференције имали смо прилику и да се боље упознамо с предностима употребе компјутерских технологија у сфери он-лајн презентација музич-

ких библиотека. Какав је Ваш став према употреби модерних технолошких средстава у музикологији? Који су – или би могли бити – најпозитивнији и најнегативнији аспекти примене технологија, имајући у виду нашу професију?

Са сваком новом технологијом ствари видимо другачије и то нам помаже да сагледамо и чујемо ствари на нови начин.

Како бисте описали тренутни профил музикологије: да ли је она наука с виљивом тенденцијом ка уједињењу локалних искустава од којих би имала користи или је и даље само збир тих искустава?

Био бих крајње несрећан када би музикологија имала „профил“. С мје тачке гледишта, ми се бавимо уметничким делима, креативношћу. Прецизно дефинисање се чини ризичним.

Да ли данас постоји нешто што бисмо могли да назовемо „светском музикологијом“?

Надам се да не постоји.

У вези са два претходна питања – приметила сам, као вероватно и Ви, да су сесије међународних музиколошких скупова веома често засновање више на критеријумима географске, па чак и националне близине учесника, него на критеријумима угемељеним у темама поднесених сажетака. Такође сам уочила да је једна од ретких конференција која је суштински превазишла овај проблем била управо она у Гетеборгу. Чини ми се да су садржаји сесија били добро осмишљени првенствено захваљујући пуном разумевању одбора за предложене теме и приложене апстрактне. Укратко, по Вашем мишљењу, који су начини да се избегне механички, „декоративни“ интернационализам у музикологији и да се достигне истинска међународна сарадња?

Будући да сам био у Олбору конференције, могу само да Вам се захвалим на љубазности, мада већи део заслуга припада Крису Волтону (Chris Walton) који је бриљантно осмислио програм. Али, у Гетеборгу су биле само две сесије које су се одвијале истовремено. Када имате већи скуп, много је теже да групинете радове креативно, великим делом и због тога што то учесницима умногоме отежава одлуку којој ће сесији да присуствују. Људи које интересује енглеска музика желе да чују радове о енглеској музици. У сваком случају, говорници су вероватно пријатељи и колеге, па вероватно осећамо одређену обавезу да их подржимо. Био сам на великим скуповима који су били и маштовитије планирани, али резултат је увек био конфузија. Можда би одговор био – избегавати велике скупове, а ту се враћам на своју главну тему: од вигалног је значаја да подржавамо једни друге, да се упознајемо да бисмо могли да представљамо уједињен фронт према свету изван музикологије.

Колико је значајна улога локалних музиколошких друштава у овом процесу? У вези с тим, који бисте савет дали недавно основаном Музиколошком друштву Србије, чији је један од циљева успостављање сарадње са IMS-ом?

Из разлога које сам управо поменуо мислим да локална музиколошка друштва имају апсолутно централну улогу. Она су у извесном смислу најбоља места да људи сазнају нешто о другим видовима музикологије, да почну да схватају шта им је заједничко (обично да је све почело из љубави према музици), да имају бољи увид у оно што други људи раде.

Мој савет би био да покушате да друштво одржите непретенциозним и пријатељским. Оног тренутка када се умешају моћ и новац ту су љубомора и (деструктивне) тенденције ка поделама.

Колико ми је познато, о српској музикологији се у свету зна захваљујући интернационалном часопису за музику Нови Звук, зборницима радова с међународних скупова и невеликом броју књига које су наши аутори објавили у иностранству. Да ли сте упознати с неким од тих достигнућа?

Јесам, делимично због тога што је то моја дужност, а делимично због тога што сте ми Ви и други скренули пажњу на њих. Шири проблем је тај што је широм света дошло да огромног пораста броја музиколошких публикација. Тешко ми је да пратим све нове радове, чак и у области којом се бавим. А библиотеке никако не могу да чувају све.

Ипак, није то скорашњи феномен. Одувек су, за свакога ко је у свету учења, постојале области којима се посвећује највећа пажња, области које су занимљиве за педагошку активност, области ширег интересовања, као и области о којима се не зна ништа.

Изузетно сте плодан и утицајан писац у области проучавања музике 15. и 16. века. Карактеристично је то што је Ваше интересовање за музиколошка истраживања и посебно за ту музику произашло из Ваше извођачке праксе. Сећате ли се разлога због којих сте се окренули музикологији?

Само сам једног дана приметрио да проводим више времена у музикологији него у вежбању, па сам закључио да је то оно што треба да радим. Догодило се да сам се бавио музикологијом десетак година а да нисам имао ништа од тога да покажем, па сам схватио да је једини начин да се нешто уради да се усредсредим на истраживање. Али, то је нешто што има везе с мојом психологијом: много људи успева да ради обе ствари. И даље доста свирам и одувек сам свирао, али о томе више не мислим као о извођењу.

Како бисте из перспективе данашњег музиколошког искуства објаснили своју одлуку да се посветите науци: да ли је то био само окрет „од свирања ка писању“ или, радије, од једног подручја интерпретације ка другом? Из сфе-

ре интерпретације музике према сфери интерпретације доступних података о њој?

Дефинитивно. Писање о музици за мене је музички чин.

До које мере, у ком смислу је Ваш музиколошки приступ интерпретативан?

Унервозим се од речи „интерпретација“. Али, као извођач борите се да урадите нешто што мислите да је исправно, а у исто време привлачно другима. Исто тако видим и своје писање.

Као извођач такође морате да одржавате прецизност и машту у савршеној равнотежи. Ово је важно и за писање (узгред, и за живот). Нема никакве користи од тачности ако нема никаквог осећаја.

Које бисте од својих научних открића и резултата истакли као сопствене „печате“ и зашто баш њих?

То одиста није на мени да кажем. Али, да наставим претходни одговор, велики део мог рада почиње од ствари за које сам осећао да су погрешне и које сам желео да видим на начин за који сам осећао да је бољи.

Уколико се слажете са мном да научно писање не мора да буде „стерилно“ због своје форме и због тога „досадно“ (онако како то људи од њега обично „очекују“), него да је, насупрот томе, музикологија вид научног стваралаштва, како бисте дефинисали свој музиколошки кредо?

Prima la musica.

Да ли је тај кредо у било којем погледу одредио Ваш обухватан педагошки рад?

У сваком погледу.

Коначно, колико је „срећна“ данашња музикологија будући да је тако „оптерећена“ сопственим сећањима, сопственим заблудама, пројектима и перспективама, а при свему томе пред изазовима наших непрестаних покушаја да је променимо и учинимо бољом „него икад“?

Живимо у свету који се мења. Оно што радимо одражава те промене и у исто време је покренуто њима.

С енглеског превела Весна Микић